

Alapjogi jogesetek – a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága

MOHÁCSI MÁTÉ¹

The article, the first part of a series, intends to give information about the case-law of the European Court of Human Rights. It summarises some of the most important developments in this field during the second half of 2013. Furthermore it describes the modifications brought about by Protocols No. 15 and 16 to the Convention (among others, the reduction of the six month time-limit to four months and the possibility of the highest courts to request advisory opinions). The article briefly examines Hungarian cases on the 98 percent taxation and the dissolution of the Magyar Gárda. It also presents cases from other countries, which made a significant contribution to the development of the Convention's case-law in this period: cases about whole life term imprisonment, the Katyń massacre, airport security checks and asylum proceedings, the use of teargas canisters, in addition to other cases about different aspects of fair trial rights, the principle of nulla poena sine lege or the freedom of association as well as cases related to the European Union law.

Az alábbi tanulmány – bizonyos módosításokkal újraélesztve az Acta Humana lapjain korábban rendszeresen megjelent, az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) előtti magyar ügyekről szóló beszámolókat – a kezdete kíván lenni egy, a strasbourgi esetjogról rendszeresen hírt adó újabb sorozatnak. A korábbiakhoz képest változást jelent majd, hogy a rovat nemcsak a magyar, hanem az esetjog fejlődése szempontjából fontos egyéb ügyekről, továbbá az egyezményt és az EJEB működését érintő változásokról is be kíván számolni, megkülönböztetett figyelemmel kísérve a közigazgatási, rendészeti és egyéb, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem profiljához köthető ügyeket is. Az események fonalát a rovat 2013 második félévének veszi fel: e tanulmány az erre a félévre eső, a kézirat novemberi leadásáig nyilvánossá vált esetjogi és egyéb fejleményeket ismerteti. Ezalól kivételt csak egy, az EJEB reformját célzó folyamat újabb állomását jelentő, 2013 júniusának végén elfogadott kiegészítő jegyzőkönyv, valamint egy uniós jogi szempontból érdekes jogeset ismertetése végett tesz a szerző.

¹ Az e tanulmányban közöltek a szerző saját gondolatait tükrözik, kizárólag a tájékoztatást és a figyelemfelkeltést célozzák. Nem tekinthetők hivatalos állásfoglalásnak vagy hivatalos közlésnek, és semmilyen formában nem kötik az Emberi Jogok Európai Bíróságát.

I. Az EJEK reformja: az egyezményhez fűzött 15. és 16. kiegészítő jegyzőkönyv

Tudvalévő, hogy 2010 (az egyezményhez fűzött 14. kiegészítő jegyzőkönyv hatálybalépése) óta kormányközi konferenciák sora keresi az EJEK hosszú távú működőképességét és hatékonyságát biztosítani képes megoldásokat.² Ennek a törekvésnek és útkeresésnek az eredménye az alcímben említett két újabb kiegészítő jegyzőkönyv. A 15. kiegészítő jegyzőkönyvet³ 2013. június 24-én fogadták el és nyitották meg aláírásra; valamennyi részes állam jóváhagyását követően lép majd hatályba (jelenleg húsz állam írta már alá, és ebből egy – Írország – ratifikálta).

Az EJEK-hez fordulás határidejének négy hónapra csökkentése

A jegyzőkönyv által bevezetni kívánt módosítások közül gyakorlati szempontból talán a legjelentősebb az EJEK-hez fordulás jelenleg hat hónapos határidejének lerövidítése négy hónapra. Ez a rendelkezés a jegyzőkönyv hatálybalépésétől számított hat hónap elteltével lép majd életbe, és csak azokban az ügyekben lesz alkalmazandó, amelyekben a végső hazai határozat az imént említett hat hónapos átmeneti időszak elteltét követően születik.

A jelentős hátránnyal nem járó jogsérelmek vizsgálhatóságának korlátozása

Úgyszintén a panaszok elfogadhatósági feltételeinek körében maradva: a *de minimis non curat praetor* elvének fokozottabb érvényre juttatása érdekében a jegyzőkönyv eltörli az egyezmény 35. cikke 3. bekezdésének b) pontjából azt az előírást, amely szerint a kérelmező oldalán fennálló „jelentős hátrány” hiánya miatt egyetlen ügy sem utasítható el, amelyet hazai bíróság nem vizsgált meg megfelelően. Megmarad viszont az a kivétel szabály, amelynek értelmében még „jelentős hátrány” hiányában sem minősül elfogadhatatlannak egy ügy, ha az emberi jogok tiszteletben tartása a kérelem érdemének vizsgálatát teszi szükségessé. Elutasíthatóvá válnak tehát azok az ügyek, amelyekben a kérelmező nem szenvedett jelentős hátrányt, és az emberi jogok tiszteletben tartása érdekében sem indokolt a kérelem érdemének vizsgálata, azonban korábban megfelelő hazai bírósági vizsgálat hiányában nem lettek volna elutasíthatóak.

2 L. az interlakeni (2010), az izmiri (2011) és a brightoni (2012) konferencia zárónyilatkozatait: Brighton: http://echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf; Izmir: http://echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf; Interlaken: http://echr.coe.int/Documents/2010_Interlaken_FinalDeclaration_ENG.pdf.

3 A jegyzőkönyv szövegéhez l.: http://echr.coe.int/Documents/Protocol_15_ENG.pdf. A hivatalos magyarázat: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/213.htm>.

Az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása

A jegyzőkönyv megszünteti a felek vétójogát is abban az esetben, ha az EJEB illetékes kamarája a Nagykamara számára kívánna átadni a hatáskörét. A módosítás célja az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása, és összefüggésben áll az EJEB saját eljárási szabályzata 72. cikkének módosításával. Ez a cikk ugyanis 2013 februárjától kötelezővé teszi, hogy ha valamely kamarai ügy a korábbi ítélkezési gyakorlattól eltérő eredményre vezetne (az érintett kamara el kívánna térni a korábbi esetjogtól), kötelező az ügyet a Nagykamara elé terjeszteni. Jelenleg azonban a felek vétójoga még akadályt gördíthet e rendelkezés teljes érvényesülése elé.

A szubszidiaritás elvének egyezményi rögzítése

Az EJEB jövőjével foglalkozó kormányközi konferenciák egyik lényeges következtetése az egyezményben részes államok – és különösen a nemzeti bíróságok – felelősségének és az emberi jogok biztosításának terén betöltendő fokozottabb szerepük hangsúlyozása volt. A 15. kiegészítő jegyzőkönyv ezzel összhangban egy újabb bekezdést illeszt az egyezmény preambulumának végére, megerősítve, hogy a szubszidiaritás elvének megfelelően az egyezményben és kiegészítő jegyzőkönyveiben foglalt jogok és szabadságok biztosítása elsődlegesen a részes államok felelőssége, amely államok e kötelezettségük teljesítése során bizonyos mérlegelési szabadságot élveznek, de alá vannak vetve az EJEB ellenőrzésének.

Tanácsadó vélemény legfelsőbb bírósági megkeresésre

A nemzeti bíróságokkal való együttműködést szorosabbra fűző további eszköz a tanácsadó vélemény jogintézményének bevezetése a 16. kiegészítő jegyzőkönyv⁴ útján. Ezt a jegyzőkönyvet 2013. október 2-án fogadták el és nyitották meg aláírásra; hatálybalépéséhez tíz állam ratifikációja szükséges (jelenleg nyolc aláíró államot tarthatunk számon, de ezek közül még egy sem ratifikálta). A jegyzőkönyv az egyezmény rendszerébe is bevezet egy, az uniós előzetes döntéshozatalhoz hasonló jogintézményt, nevezetesen: feljogosítja a részes államok legmagasabb szintű bíróságait, hogy az előttük folyamatban lévő konkrét ügyekben az egyezményben rögzített jogok és szabadságok értelmezése és alkalmazása tárgyában tanácsadó véleményt kérjenek az EJEB-től. Lényeges különbség azonban az előzetes döntéshozatali eljáráshoz képest, hogy az EJEB tanácsadó véleménye nem kötné a kérdést előterjesztő bíróságot. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő: a jegyzőkönyv nem rendelkezik arról a kérdésről, hogy mi lenne a joghatása a tanácsadó véleménynek abban az esetben, ha a kérdést előterjesztő bíróság a tanácsadó véleménynek megfelelő döntést hoz, de az abban érintett fél utóbb az EJEB-hez fordul. Mindazonáltal a jegyzőkönyv hivatalos magyarázata valószínűnek

⁴ A jegyzőkönyv szövege: http://echr.coe.int/Documents/Protocol_16_ENG.pdf. A hivatalos magyarázat: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/214.htm>.

veszi, hogy ilyen esetben az EJEB elfogadhatatlannak nyilvánítaná a hazai (a tanácsadó véleménynek megfelelő) határozat ellen előterjesztett panaszt. A tanácsadó vélemény iránti kérelem befogadásáról a Nagykamara öt bírából álló kollégiuma dönt; a kérelem elutasítását indokolni kell. A tanácsadó véleményt a Nagykamara fogadja el, a kérelmet előterjesztő bíróság szerinti ország bírójának hivatalbóli részvétele mellett.

A bírói tisztségre vonatkozó előírások változása

A fentiekén túlmenően a 15. kiegészítő jegyzőkönyv egy technikaibb jellegű módosítást is tartalmaz. A nagy tapasztalatú idősebb bírák hivatali idejének teljes kitöltését lehetővé teendő, módosítja a bírák életkorára vonatkozó előírásokat: eltörli a hetvenéves felső korhatárt, ehelyett bevezetve azt a szabályt, hogy a bírói tisztségre jelölt személyeknek hatvanöt évesnél fiatalabbnak kell lenniük azon a napon, amikor az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése három jelöltet tartalmazó lista előterjesztésére kéri fel a részes államot. A kilencéves hivatali időre és a bírák újra nem választhatóságára vonatkozó szabályok változatlanok maradnak.

II. Az eljárási szabályok változása 2014. január 1-jével

A kérelmek gyorsabb és hatékonyabb vizsgálatának érdekében az EJEB 2014. január 1-jei hatállyal módosította eljárási szabályzatának 47. pontját, megszigorítva a kérelmek benyújtására vonatkozó szabályokat. Az eljárási szabályzat 47. pontjának új szövege két ponton hoz lényeges változást.

Az egyik, hogy 2014. január 1-jét követően a kérelem-formanyomtatványnak – ugyan tömören, a terjedelmi korlátokat túl nem lépve, de – az ügyre vonatkozó valamennyi lényeges információt tartalmaznia kell, s ahhoz valamennyi releváns mellékletet csatolni kell.

A másik, hogy a kérelem benyújtására vonatkozó (jelenleg még) hat hónapos határidőt csak a formai és tartalmi követelményeknek mindenben megfelelő, a panaszról önmagában teljes körű információt nyújtó kérelemnyomtatvány benyújtása szakítja majd meg. Ismeretes, hogy a 2013. december 31-éig életben lévő szabályok szerint joghatályos bírósághoz fordulásnak számított akár egy, a panasz lényegét néhány mondatban összefoglaló, az EJEB-hez intézett levél is, amelyet később ki lehetett egészíteni, pontosítani lehetett az EJEB által megküldött formanyomtatvány segítségével. Az új szabályok szerint viszont a hat hónapos határidőt ahhoz az időponthoz viszonyítva kell számítani, amikor a kérelmező a komplett, hiánypótlásra, kiegészítésre nem szoruló formanyomtatványt postára adta.

Az EJEB az új eljárási szabályokkal kapcsolatban részletes tájékoztatót tesz majd közzé 2014. január 1-jével a www.echr.coe.int/applicants oldalon.

III. Fontosabb magyar ügyek 2013 második félévében

98 százalékos különadó

2013 júliusában az EJEB immáron a harmadik ügyben hozott ítéletet a 2010. évi XC. törvény szerinti 98 százalékos különadónak az egyezményvel való összeegyeztethetőségét illetően. A 2013 első félévében meghozott első két ítélettől⁵ eltérően (ahol mindkét esetben köztisztviselői jogviszony megszűnése kapcsán kifizetett, törvényben rögzített összegű végkielégítés kapcsán kellett a panaszosoknak különadót fizetniük) az R. Sz.-ügyben hozott ítélet⁶ tárgya a munkatörvénykönyv hatálya alá eső munkaszerződésben rögzített végkielégítés különadóval sújtása, ennek a tulajdon védelmére vonatkozó egyezményi szabályokkal való összeegyeztethetősége volt. Az ügy tényállása szerint az állami tulajdonban álló részvénytársaságnál mintegy tizenegy éve alkalmazásban álló panaszos munkaszerződése közös megegyezéssel, 2010. október 5-i hatállyal megszűnt. A felek (a munkatörvénykönyv akkor hatályos szabályai szerint tízéves munkaviszony alapján járó háromhavi mértékétől felfelé eltérve) megállapodásukban négyhavi végkielégítést kötöttek ki, amelyet a munkáltató a panaszosnak 2010. július 2-án, az utolsó munkában töltött napon az akkor hatályos jogszabályok szerinti közterheket levonva ki is fizetett. Az Országgyűlés ezt követően fogadta el a 98 százalékos különadóra vonatkozó, később többször is módosult szabályozást, amelynek alapján a panaszos 2011 februárjában a végkielégítés hárommillió-ötszáz-ezer forintot meghaladó része után a különadó összegét is megfizette.

A korábbi hasonló ügyektől eltérően (ahol a végkielégítést a panaszosoknak már eredetileg is a különadóval csökkentett összegben fizették ki, ezért a teljes összeg sosem került a birtokukba) a panaszos az itt ismertetett ügyben kétséggkívül tulajdont szerzett a végkielégítés különadóval nem csökkentett összegén. Ilyen körülmények között – továbbá azért, mert a panaszos javait érintő állami beavatkozás ténye a felek között sem volt vitatott – az EJEB eltekintett annak vizsgálatától, hogy a végkielégítés különadó levonása előtti összege a panaszos „javanak” minősül-e az egyezmény Első kiegészítő jegyzőkönyve 1. cikkének értelmében.

Az EJEB a beavatkozás jellege kapcsán sem foglalt állást abban, hogy a különadó kivetése vajon tulajdontól való megfosztásnak vagy a javak használata szabályozásának minősül-e. A tényállás összetettségére hivatkozva nem sorolta az intézkedést precízen meghatározott egyezményi kategóriába, hanem azt az Első kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkének általános szabálya alapján („minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához”), az adók megfizetésének biztosítását lehetővé tevő kitételekre is figyelemmel bírálta el.

Elsőként azt vizsgálta, hogy a beavatkozás törvényben szabályozott volt-e. Ennek kapcsán hangot adott a fenntartásainak a szabályozás visszaható hatályát, a törvényalkotási és -módosítási folyamatot, valamint az Alkotmánybíróság által is vizsgált

5 *N. K. M. v. Hungary*, no. 66529/11, 14 May 2013 és *Gáll v. Hungary*, no. 49570/11, 25 June 2013.

6 *R. Sz. v. Hungary*, no. 41838/11, 2 July 2013.

alkotmányossági aggályokat illetően, de végső soron úgy találta, hogy – az államnak az adóztatási kérdésekben élvezett széles mozgásterére is figyelemmel – nem szükséges kifejezetten állást foglalnia a törvényesség kérdésében.

Az EJEB ezt követően a szabályozás közérdekűségét vizsgálta, e körben is hangsúlyozva az államok széles körű mérlegelési lehetőségét. Megállapította, hogy az állami költségvetés védelme a túlzó mértékű végkielégítések korlátok közé szorítása útján elméletileg legitim célja lehet a szóban forgó állami beavatkozásnak. Mindazonáltal komoly kétségeinek adott hangot abban a vonatkozásban, hogy ez a hangoztatott cél mennyire vonatkozik a panaszos egyedi helyzetére, s hogy a cél elérésének mennyire alkalmas eszköze az adókiivetés. Végső soron az EJEB a beavatkozás közérdekűsége kapcsán sem foglalt állást, hanem a beavatkozás arányossága alapján döntötte el az ügyet.

A kialakult ítélkezési gyakorlatra visszautalva kifejtette ugyanis, hogy bármilyen széles mozgástérrel rendelkeznek is az államok adóztatási kérdésekben, az általuk elfogadott intézkedéseknek hátrányos megkülönböztetéstől mentesnek és arányosnak kell lenniük. E körben emlékeztetett arra, hogy az Alkotmánybíróság az adó mértékét elkobzó jellegűnek találta, és vizsgálta más európai államok adóztatási gyakorlatát is. Bár megállapította, hogy a különadó mértéke az egyéb jövedelmekre alkalmazandó adóként jelentősen meghaladja, arra az álláspontra helyezkedett, hogy az adó mértéke önmagában nem perdöntő tényező. Figyelembe vette, hogy a panaszos végkielégítésének mértéke kapcsán (amely a törvényben rögzített mértéket csak egyhavi összeggel haladta meg) semmilyen körülmény nem utalt visszaélésre, s hogy a panaszos jóhiszeműségét soha senki nem kérdőjelezte meg. Mérlegelte, hogy a már megszerzett (és esetleg fel is használt), a munkaviszony megszűnéskori nehéz időszak áthidalására szolgáló és az Alapjogi charta 34. cikke által is védelt juttatás utólagos, felkészülési idő nélküli, a korábbinál jóval nagyobb mértékű adóval való ismételt megadóztatása a panaszosra nézve milyen egyéni terhet jelentett. A fenti szempontok alapján úgy találta, hogy a beavatkozás a panaszosra aránytalan és túlzó egyéni terhet rótt, ezért – egyhangú határozattal – megállapította az Első kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkének sérelmét.

Az említett jogsértés megállapítása mellett az EJEB nem tartotta szükségesnek, hogy külön vizsgálja az egyezmény 13. és 14. cikkére hivatkozással előterjesztett további panaszokat.

Raimondi, Jočienė és Lorenzen bírák fenntartották az N. K. M.-ügyhöz fűzött különvéleményüket, amely szerint nagyrészt csak a különadó igen furcsa bevezetési módja miatt támogatták a jogsértés megállapítását. Az ügyet szerintük alapvetően a Nagykamara elé kellett volna utalni, hogy az foglaljon állást az ítélkezési gyakorlatban kialakult elvek alkalmazásáról az adott ügyben. Emlékeztettek rá, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat az adóztatási kérdéseket fő szabály szerint az állam mérlegelési jogkörébe utalja, és az adó kiivetését csak akkor lehet az Első kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke alapján támadni, ha az az egyedi ügyben önkényesen vagy minden ésszerű alap nélkül történt. Úgyszintén rögzítették, hogy sem az egyezmény, sem az ahhoz fűződő ítélkezési gyakorlat nem tilalmazza általános jelleggel (néhány körülhatárolt esetkörtől

eltekintve) a visszaható hatályú jogalkotást, s hogy az M. A. and 34 Others-ügyben az EJEB kifejezetten kimondta: „Az adójogszabályok visszaható hatályú elfogadását [az Első kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke] önmagában nem tiltja.” Az ő értelmezésük szerint az ítéletet úgy kell érteni, mint amely nem kíván szakítani az említett alapelvekkel.

A kormány mind az N. K. M.-, mind pedig a Gáll- és az R. Sz.-ügyben kérelmet nyújtott be az ügy Nagykamara elé terjesztése iránt. 2013. november 4-én a Nagykamara öt bíróból álló kollégiuma elutasította ezt a kérelmet,⁷ így az ítéletek ezen a napon véglegessé váltak.

Úgyszintén a 98 százalékos különadóval volt kapcsolatos a Cselényi-ügy,⁸ amelynek tényállása szerint a panaszos és egy állami tulajdonú műsorszolgáltató közt fennálló munkaszerződés 2010. július 22-i hatállyal közös megegyezéssel megszűnt, és a panaszos az említett napon tíz és fél havi munkabérének megfelelő összegű végkielégítésben részesült. A panaszos a különadó megfizetését (amelynek összegét a végkielégítés kifizetésekor a munkáltató nem vonta le) megtagadta, ellene végrehajtási eljárás indult. 2012. november 7-én fordult az EJEB-hez, a tulajdonhoz való jogának sérelmét kifogásolva.

Az EJEB a kérelmet elkészség miatt elfogadhatatlannak nyilvánította. Megállapította, hogy a különadóra vonatkozó szabályozás végleges formáját 2011. május 13-án nyerte el, amikor a 2010. évi XC. törvény módosítását a Magyar Közlönyben kihirdették. A kihirdetés folytán úgy kell tekinteni, hogy a panaszosnak arról 2011. május 14-én (amikor a módosítás hatályba lépett) már tudomása volt. Az EJEB a Dennis and Others-ügyre⁹ hivatkozva kifejtette: abban az esetben, ha eleve nyilvánvaló, hogy a sérelmezett beavatkozással szemben hatékony hazai jogorvoslatnak nincs helye, a kérelem benyújtására nyitva álló hat hónapos időtartamot a beavatkozásról való tudomásszerzéstől kell számítani. Ezt a határidőt pedig az adott ügyben a panaszos elmulasztotta.

Magyar Gárda

2013. július 9-én az EJEB Második Szekciójának Kamarája ítéletet hozott a Vona v. Hungary-ügyben.¹⁰ Emlékezetes, hogy Vona Gábor a Magyar Gárda Egyesület elnökeként az egyesülés szabadságához fűződő jogának sérelmét állítva nyújtott be kérelmet az EJEB-hez 2010. június 24-én, miután a Legfelsőbb Bíróság 2009. december 15-én meghozott ítéletével hatályában fenntartotta a Magyar Gárda Egyesületet – az egyesület szervezeti egységének tekintett Magyar Gárda Mozgalom által kifejtett tevékenységre tekintettel és a mozgalomra is kiható hatállyal – feloszlató jogerős ítéletet.

Az EJEB-nek először a kérelem elfogadhatóságával kapcsolatban kellett állást foglalnia, ugyanis a kormány az egyezmény 17. cikke alapján azzal érvelt, hogy az egyez-

7 L. <http://hudoc.echr.coe.int/webservices/content/pdf/003-4558541-5506190>.

8 *Cselényi v. Hungary* (dec.), no. 73341/12, 9 July 2013.

9 *Dennis and Others v. the United Kingdom* (dec.), no. 76573/01, 2 July 2002.

10 *Vona v. Hungary*, no. 35943/10, ECHR 2013.

mény egyesülési jogot biztosító rendelkezését nem lehet úgy értelmezni, hogy az jogot biztosítana a faji gyűlöletet szító megnyilvánulásoknak intézményes keretet adó egyesület tevékenységének folytatására. A kormány szerint a panasz *ratione materiae* összeegyeztethetetlen volt az egyezmény rendelkezéseivel, és ezért elfogadhatatlannak kérte azt nyilvánítani. Az EJEB azonban rámutatott, hogy az egyesületet (és annak részeként a mozgalmat) a hazai bíróságok tulajdonképpen a hazai jog értelmében jogellenesnek soha nem nyilvánított és konkrét erőszakos cselekményhez nem vezető megmozdulások miatt oszlatták fel. Nem tartotta ezért *prima facie* megállapíthatónak, hogy a kérelem az EJEB-hez fordulás jogával való visszaélést valósítana meg, ezért a panaszt érdemben vizsgálta.

Az egyesület felosztatásának tényénél fogva az EJEB minden további nélkül megállapíthatónak találta, hogy beavatkozás történt a panaszos egyesülési jogába. Mivel úgy értékelte, hogy a hazai bíróságok megfelelőbb helyzetben voltak az egyesület és a mozgalom kapcsolatának vizsgálatához, és az ezzel kapcsolatos következtetések nem voltak okszerűtlenek, az egyesület felosztatását törvényben megfelelően meghatározottnak látta. Ezenfelül megállapította, hogy a beavatkozás több, az egyezmény 11. cikkének második bekezdésében rögzített legitim célt is szolgált: így a közbiztonság, illetve mások jogainak és szabadságainak védelmét, továbbá a zavargás megakadályozását. Ezért az ügy eldöntése szempontjából az volt a lényegi kérdés, hogy a beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban.

Ennek vizsgálata során az EJEB a politikai pártok felosztatására vonatkozó ítélkezési gyakorlatából indult ki, megállapítva, hogy a politikai életre befolyást gyakorló társadalmi szervezetek esetében hasonló szabályok alkalmazandók, a velük szemben foganatosított intézkedéseknek szintén releváns és elégséges indokokon kell alapulniuk. Mindazonáltal a politikai életet a pártoknál kisebb mértékben alakító társadalmi szervezetek esetében az egyesülési jogba való beavatkozásnak kevésbé szigorúak a feltételei, némiképp hasonlóan a politikai véleménynyilvánítás és a közügyekhez nem kapcsolódó véleménynyilvánítás védelme közti különbséghez.

Az EJEB álláspontja szerint az államoknak jogukban áll a pártoknak nem minősülő politikai mozgalmakkal szemben is megelőző intézkedéseket foganatosítani, amennyiben megállapítható, hogy valamely mozgalom konkrét lépéseket kezdett el tenni az egyezménnyel és a demokráciával összeegyeztethetetlen politikai program megvalósítása felé – még akkor is, ha a mozgalom még nem tett kísérletet a hatalom magához ragadására, vagy tevékenysége nem jelent azonnali és közvetlen veszélyt a demokráciára.

Az EJEB emlékeztetett arra, hogy a hazai bíróságok megállapították: az egyesület és a mozgalom szóbeli és vizuális erődemonstrációk útján szélsőséges, kirekesztő, romaellenes és rasszista propagandát folytatott, társadalmi feszültséget gerjesztett, és tevékenysége nyomán a fenyegető erőszak hangulata uralkodott el (különösképpen a megmozdulások „foglyul ejtett közönsége” körében). Az EJEB nem látott okot arra, hogy kétségbe vonja a hazai bíróságok megállapításának helytállóságát.

Elismerte, hogy az egyesülés szabadsága körében is alkalmazandó az a vélemény-

nyilvánítás szabadságával kapcsolatban kifejtett alapelv, amely szerint az egyezményben biztosított védelemtől nem fosztható meg valamely megnyilvánulás pusztán azért, mert az állampolgárok bizonyos körében kellemetlen érzéseket kelt, vagy mert azt egyesek megvetést kifejezőnek találják. Az egyezmény által biztosított védelem még a megütközést keltő vagy zavaró eszméket hirdető egyesületeket is megilleti. Azonban csak addig, amíg ésszerű megfontolás alapján nem állapítható meg, hogy a szóban forgó egyesület tevékenysége az erőszak melegágyává vált, vagy a demokratikus értékek tagadását testesíti meg. Az adott esetben tehát az EJEB szerint azt kellett vizsgálni, hogy az egyesület és a mozgalom tevékenysége jogszerű és békés maradt-e.

Az EJEB megítélése szerint azok a megmozdulások, amelyek bizonyos politikai szereplők azon szándékát és képességét demonstrálták, hogy céljaik elérésének érdekében paramilitáris erőket is igénybe vegyenek, a történelmi előzményekre (l. nyilaskeresztes mozgalom) is tekintettel túlléptek a politikai nézetek békés és jogszerű eszközökkel való kifejezésének határán. Ilyen jellegű megfélemlítést az egyezmény nem védelmez, és az érintett államnak jogában áll, hogy fellépjen a célcsoportok megfélemlítés nélküli élethez való jogának biztosítása érdekében. Ez az adott esetben annál is inkább fennállt, mivel a megmozdulások célpontjait etnikai hovatartozásuk alapján, rasszista indítékkal kívánták megfélemlíteni. Ezek a paramilitáris felvonulások a fenyegető csoportok fizikai jelenléte folytán az EJEB álláspontja szerint túlléptek a zavaró vagy sértő eszmék pusztá kifejezésén.

Mivel a mozgalom konkrét lépéseket tett egy, az egyezménnyel és a demokráciával összeegyeztethetetlen politikai program közéleti megvalósítása felé, az államnak lehetősége volt közbelépni és megelőző intézkedéseket tenni. A mozgalom tevékenysége által jelentett fenyegetés pedig hatékonyan csak az annak szervezeti hátteret nyújtó egyesület feloszlata útján volt elhárítható. A feloszlata elmaradása alkalmas lett volna arra, hogy a közvélemény felé a mozgalom által folytatott tevékenység állami legitimálásának üzenetét közvetítse.

A fenti okoknál fogva az EJEB egyhangú határozatával megállapította, hogy nem sérült a panaszosnak az egyezmény 11. cikkében rögzített joga. A panaszos ezt követően az ügy Nagykamara elé terjesztését kérte, amely kérelemmel kapcsolatban a Nagykamara kollégiuma 2013. december 9-én elutasító határozatot hozott, így az ítélet véglegessé vált.

IV. Más államokat érintő fontosabb ügyek

A kínzás tilalma

A fenti cím alatt elsőként a *Vinter and Others v. the United Kingdom*-ügyben¹¹ hozott nagykamarai ítélet érdemel említést, amelynek tárgya a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésnek a 3. cikkel való összeegyeztethetősége volt. Az ügy tényállása

¹¹ *Vinter and Others v. the United Kingdom* [GC], nos. 66069/09, 130/10 and 3896/10, ECHR 2013 (extracts).

szerint mindhárom, emberölésért elítélt panaszosra tényleges életfogytiglani szabadságvesztést szabott ki az eljáró bíróság. Egyetlen reményük a szabadulásra az volt, ha az igazságügyi miniszter diszkrecionális jogkörében eljárva szabadon bocsátja őket, amire egy vonatkozó törvény bármely fogvatartott esetén feljogosítja őt. Az igazságügyi miniszter által kibocsátott büntetés-végrehajtási rendelet azonban azt tartalmazta, hogy ezzel a jogkörével a miniszter csak végstádiumos halálos betegek és ágyhoz kötött vagy ehhez hasonló testi fogyatékoságban szenvedő fogvatartottak esetén él, mintegy részvétből.

Az EJEB megerősítette, hogy az államok széles mozgástérrel rendelkeznek büntetőpolitikájuk kialakításánál, és az életfogytiglani szabadságvesztés kiszabása sem ütközik az egyezmény 3. cikkébe mindaddig, amíg az elítéltnak van valamiféle reménye a szabadulásra. Az EJEB szerint az egyezmény 3. cikkéből az is következik, hogy léteznie kell valamilyen eljárásnak a fogvatartottak fejlődésének, a társadalomba való visszailleszkedés irányába tett erőfeszítéseiknek az értékelésére; annak időszakonkénti felülvizsgálatára, hogy további fogva tartásukat indokolja-e legitim büntetőpolitikai megfontolás.

Az adott ügyben a szabályozás ellentmondásossága és a végrehajtási rendeletben kimerítő jelleggel felsorolt (az EJEB szerint szabadon bocsátásként nem is feltétlenül értékelhető) esetkörök kirívó szigorúsága, valamint a megfelelő felülvizsgálati mechanizmus hiánya miatt a Nagykamara (a kamara ítéletét megváltoztatva) arra a következtetésre jutott, hogy a panaszosokra kirótt büntetés nem felel meg a 3. cikk követelményeinek.

Szintén az egyezmény 3. cikkével volt kapcsolatos az Abdullah Yaşa and Others v. Turkey-ügy,¹² amelyben az EJEB jogsértést állapított meg egy könnygázlövédéktől súlyos sérülést szenvedett panaszos kérelme alapján. Az EJEB azért állapította meg a 3. cikk sérelmét, mert a török hatóságok egy tüntetés feloszlását követően lefolytatott vizsgálata nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy a könnygázlövédékeket a rendfenntartó erők közvetlenül és egyenes vonalban a tüntetőkre lőtték ki, nem pedig ferdén felfelé, a levegőbe. Az EJEB a körülményekre tekintettel *mutatis mutandis* irányadónak látta az élet kioltására potenciálisan alkalmas erő alkalmazásával kapcsolatos ítélezési gyakorlatát, és úgy találta: nem állapítható meg, hogy az egyezmény 3. cikke szempontjából megfelelő és arányos lett volna a tüntetőkkal szembeni fellépés, a könnygázlövédékek kilövésének módja. (Az EJEB a könnygáz alkalmazásának tényében nem talált kivétlnivalót, csak a lövedékek kilövési módját találta az egyezmény 3. cikkébe ütközőnek.)

A katyáni vérengzés áldozatainak hozzátartozói úgyszintén a kínzás tilalmára, valamint az élethez való jogra hivatkozva fordultak panasszal az EJEB-hez. Ügyükben a Nagykamara a Janowiec and Others v. Russia-ítélettel¹³ hozott végleges határozatot.

A panaszosok az egyezmény 2. cikkére hivatkozással azt sérelmezték, hogy Oroszország nem folytatott le megfelelő vizsgálatot hozzátartozóiknak a halálával kapcsolatban. (A Szovjetunió 1990-ben hivatalosan elismerte a szovjet vezetők felelősségét a

¹² *Abdullah Yaşa and Others v. Turkey*, no. 44827/08, 16 July 2013.

¹³ *Janowiec and Others v. Russia* [GC], nos. 55508/07 and 29520/09, 21 October 2013.

lengyel hadifoglyok lemészárlásával kapcsolatban, és az ügyben nyomozás is indult. Ezt azonban a katonai legfőbb ügyész 2004-ben, egy szigorúan titkosított határozattal és számos akta titkosítása mellett megszüntette.) A Nagykamara a korábbi kamarai ítéletet helybenhagyva megállapította, hogy az egyezménynek az Oroszországgal szembeni 1998-as hatálybalépését követően érdemi nyomozati cselekményekre már nem került sor, a hatálybalépést megelőző időre pedig fő szabály szerint nem terjed ki az egyezmény időbeli hatálya. Különleges esetekben elvileg ugyan lehetségesnek látta az egyezmény hatálybalépése előtt történt, nemzetközi jogba ütköző súlyos háborús és emberiesség elleni bűncselekményekkel kapcsolatos panaszok érdemi vizsgálatát is, amennyiben ez az egyezmény alapját képező értékek tényleges és hatékony védelmének szempontjából az szükséges, az adott ügyben azonban úgy találta, hogy az 1950-ben hatályba lépett egyezmény alapelveire az 1940-es vérengzés kapcsán nem lehet hivatkozni.

Az egyezmény 3. cikke kapcsán azt fejtette ki, hogy e cikk sérelme az ítélkezési gyakorlat alapján elvileg megállapítható lenne olyan esetben, ha a hatóságok közönyösen viszonyulnak az eltűnt személyek hosszú időn keresztül bizonytalanságban tartott hozzátartozóinak szenvedéséhez. A vérengzés 1990-ben történt elismerésének fényében azonban a hozzátartozókra már nem lehetett a fent említett elvet alkalmazni; az egyezmény Oroszországgal szembeni hatálybalépését követő időszakban a történelmi tényként elfogadott eseményeket már nem övezte számottevő bizonytalanság. Ezért a Nagykamara nem tartotta megállapíthatónak a 3. cikk sérelmét.

Elmarasztalta viszont Oroszországot az egyezmény 38. cikke szerinti együttműködési kötelezettség megsértése miatt, tekintettel arra, hogy a bepanaszolt állam a nyomozás megszüntetésével kapcsolatos titkosított dokumentumokat nem volt hajlandó (akár zárt tárgyalást és megfelelő biztosítékokat kérve) az EJEB elé tárni. Az EJEB ezzel összefüggésben megállapította, hogy a titkosítás indokoltságát és fenntartásának szükségességét a hazai bíróságok sem vizsgálták érdemben, ezért a nemzetbiztonsági érdekekre való hivatkozás az ügyben nem volt megalapozottnak tekinthető.

A szabadsághoz és biztonsághoz való jog

Az *M. A. v. Cyprus*-ügyben¹⁴ az EJEB egy kurd származású, 2005-ben Szíriából Ciprusra menekült szír állampolgár panaszával kapcsolatban foglalt állást. Az ügy tényállása szerint a panaszos menekültstátusért folyamodott, és ügyének elbírálása folyamatban volt, ennek megfelelően a ciprusi jog szerint az országban tartózkodása jogszerűnek számított. Ennek ellenére egy tüntetést követően idegenrendészeti őrizetbe helyezték, és elrendelték a kitoloncolását, amelyet csak az EJEB által az eljárási szabályzat 39. cikke alapján elrendelt ideiglenes intézkedés akadályozott meg. A panaszos a Szíriába elrendelt kitoloncolása kapcsán az élethez való jogának és a kínzás tilalmának sérelmét állította, ezt azonban az EJEB nem találta megalapozottnak, mivel az illető

¹⁴ *M. A. v. Cyprus*, no. 41872/10, ECHR 2013 (extracts).

végül menedékjogot kapott Cipruson, és ezzel megszűnt az egyezmény értelmében vett ún. áldozati státusa. Megállapította viszont az EJEK a 13. cikk sérelmét a fenti panaszokkal összefüggésben, mivel a hazai hatóságok előtt a kérelmező számára nem állt rendelkezésre hatékony jogorvoslat az őt súlyosan fenyegető – és a ciprusi jog szerint is jogszerűtlen – kitoloncolási határozat ellen. Úgyszintén megállapította az EJEK az egyezmény 5. cikkének sérelmét, mivel a panaszos idegenrendészeti őrizetbe helyezése a hazai jog szerint sem volt jogszerű. Felmerült az ügyben a külföldiek kollektív kiutasítását tilalmazó rendelkezés (Negyedik kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikk) sérelme is az említett tüntetés résztvevőinek vonatkozásában, de ezt az EJEK nem látta megállapíthatónak, mivel közös őrizetbe vételük ellenére mindegyik menekült helyzetét egyedileg vizsgálták a hatóságok.

A Gahramanov v. Azerbaijan-ügyben¹⁵ az EJEK fennállása során első ízben vizsgálta a szabadsághoz való jogot a repülőtéri biztonsági ellenőrzésekkel összefüggésben. Az Austin and Others v. the United Kingdom-ügyben hozott nagykamarai határozatra¹⁶ hivatkozva megerősítette: az EJEK nem tekinti az 5. cikk értelmében vett „szabadságtól való megfosztásnak” a mozgásszabadságnak azokat a modern társadalomban rendszeresen előforduló korlátozásait, amelyek – a hatóságok befolyásán kívül eső körülmények tükrében – elkerülhetetlenül szükségesek valamely súlyos sérüléssel vagy kárral fenyegető veszély megelőzésének érdekében, és amelyek nem lépnek túl az említett cél eléréséhez szükséges minimum szintjén. Az adott esetben, ahol a panaszost a bakui repülőtéren útlevelének ellenőrzése során a rendszerben megjelenő figyelmeztetés miatt félrevonták egy külön helyiségbe, és az elkerülhetetlenül szükségesnél nem hosszabb idő alatt tisztázták a helyzetét, az EJEK a kérelmet elfogadhatatlannak nyilvánította.

Tisztességes eljárás

A 6. cikk tárgyi hatályát érintette a De Bruin v. the Netherlands-ügyben hozott határozat.¹⁷ Az ügy tényállása szerint bizonyos holland önkormányzatok hallgatólágoosan megtűrik az egyébként jogszabály által tiltott könnyű drogok ún. „coffee shop”-ban történő árusítását. A kérelmező, aki egy ilyen üzlet tulajdonosa volt, nem tett eleget azoknak a követelményeknek, amelyek mellett az önkormányzat ezt a tevékenységet hajlandó volt eltűrni. Az üzlet bezáratása kapcsán indult ügyben az volt a kérdés, hogy egy tulajdonképpen jogellenes tevékenység hatóságok általi tűrése olyan „jognak”, a tűrés megszüntetésével kapcsolatos vita olyan „jogvitának” minősül-e, amely megalapozza a 6. cikk alkalmazhatóságát. Az EJEK arra a következtetésre jutott, hogy bűncselekmény elkövetésére senkit sem illethet meg jog (még ha bizonyos mértékig ezt a hatóságok adott esetben el is tűrik). Ezért a 6. cikk nem volt alkalmazható az ügyben, amelyet az EJEK *ratione materiae* elfogadhatatlannak nyilvánított.

¹⁵ *Gahramanov v. Azerbaijan* (dec.), no. 26291/06, 15 October 2013.

¹⁶ *Austin and Others v. the United Kingdom* [GC], nos. 39692/09, 40713/09 and 41008/09, § 59, ECHR 2012.

¹⁷ *De Bruin v. the Netherlands* (dec.), no. 9765/09, 17 September 2013.

Az ártatlanság vélelmével volt kapcsolatos az *Allen v. the United Kingdom*-ügy,¹⁸ amelynek tényállása szerint a panaszost 2000 szeptemberében elítélték gyermekének sérelmére gondatlanságból elkövetett emberölés miatt. Fellebbezése alapján (amelyben arra hivatkozott, hogy újabb orvosszakértői vélemények alapján a halál oka eltérhetett az első fokon megállapítottaktól) a másodfokú bíróság 2005-ben úgy találta, hogy a marasztaló ítélet nem kellőképpen megalapozott. Mivel a vád képviselője nem indítványozta új eljárás lefolytatását (tekintettel az időmúlásra és a vádlott által már előzetes fogva tartásban töltött időre), a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte az elsőfokú ítéletet, és megszüntette az eljárást. A panaszos kártalanítás iránti kérelmet terjesztett elő, amelyet az igazságügyi miniszter elutasított. Az elutasítás indoka az volt, hogy kártalanításra az irányadó jogszabály szerint csak azok jogosultak, akiket bűncselekmény elkövetése miatt elítéltek, de később ezt az ítéletet megváltoztatták, mégpedig az elítélés téves voltát minden ésszerű kételyt kizáró módon igazoló új tények alapján. A panaszos által kérelmének elutasítása miatt benyújtott fellebbezés sikertelen volt. A panaszos ezt követően a 6. cikk második bekezdésében foglalt jogának megsértésére hivatkozva fordult az EJEB-hez. A Nagykamara azonban megállapította, hogy nem sérült az ügyben az ártatlanság vélelméhez fűződő jog, lényegében azért, mert a kártalanítási kérelmet elutasító hatóságok és bíróságok nem nyilvánítottak önálló véleményt a panaszos bűnösségéről, azt nem sugallták. Pusztán a 2005-ben meghozott (érdemi felmentést tulajdonképpen nem tartalmazó) fellebbviteli határozat megállapításaira támaszkodva jutottak arra a következtetésre, hogy a kérelmező nem felel meg a kártalanítás odaítéléséhez előírt követelményeknek.

A tanúk kihallgatásával kapcsolatos előírásokat érintette a *Rudnichenko v. Ukraine*-ügy,¹⁹ amelyben a panaszost részben egy másik ügyben vádlottként szereplő, de a panaszos ügyében tanúként újra ki nem hallgatott személy korábban rögzített vallomása alapján ítélték el. Az EJEB megállapította, hogy a 6. cikk alapján minden ésszerű erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy a tanúk vallomásukat a tárgyaláson közvetlenül adják elő. Ennélfogva, ha a tanú közvetlenség elvének megfelelő kihallgatása kellő indok nélkül marad el, ez még akkor is sérti az egyezmény 6. cikke 3. bekezdésének d) pontját, ha a tanúvallomás az ügyben nem bizonyul döntő jelentőségűnek. (Az adott ügyben a tanú egy másik ügy kapcsán szabadságvesztését töltötte, tehát gond nélkül előállítható lett volna, az erre vonatkozó indítványt az eljáró bíróság megfelelő indok nélkül utasította el.)

Egyesülési szabadság

A *Sindicatul „Păstorul cel Bun” v. Romania*-ügyben²⁰ a Román Ortodox Egyház harminckét papja és három világi alkalmazottja szakszervezet alapítását határozta el, és annak nyilvántartásba vételét kérte. A kérelmet a másodfokon eljáró megyei bíróság

18 *Allen v. the United Kingdom* [GC], no. 25424/09 [GC], ECHR 2013.

19 *Rudnichenko v. Ukraine*, no. 2775/07, 11 July 2013.

20 *Sindicatul „Păstorul cel Bun” v. Romania* [GC], no. 2330/09, ECHR 2013 (extracts).

jogerősen elutasította, mert úgy találta, hogy a szakszervezet nyilvántartásba vétele hátrányosan érintené a Román Ortodox Egyház autonómiáját: az egyház alapszabályában meghatározott tanácskozó és döntéshozó testületek alapvetően megváltoznának, vagy kénytelenek lennének együtt dolgozni egy olyan testülettel, amelyet nem kötnek az egyház hagyományai és a kánonjog szabályai. Az eljáró bíróság pedig – az állam által vállalt világnézeti semlegességgel összhangban – nem kívánt az egyházi autonómiába és az egyházszervezetbe beavatkozó döntést hozni. Az EJEB Nagykamarája felhívta a figyelmet az államok és a vallási felekezetek viszonyát szabályozó európai alkotmányos modellek sokszínűségére, amelyből az következik, hogy e viszonyok szabályozásának körében az államokat széles mérlegelési jogkör illeti meg. A kamarai ítéletet megváltoztató nagykamarai határozat szerint a román állam nem lépte át e mérlegelési jogkör határait, amikor a vallásszabadság és a vallási felekezetek autonómiájának fenntartása érdekében megtagadta a létrehozni kívánt szakszervezet bejegyzését.

Büntetés kiszabásának tilalma törvényi rendelkezés nélkül

A Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina-ügy²¹ tényállása szerint a kérelmezőket az 1992–95-ös boszniai háború során civilek ellen elkövetett háborús bűncselekmények (két civil túszt ejtése, illetve fogságba esett bosnyákok megverése) miatt – a cselekmények viszonylag csekély súlyával összhangban az irányadó büntetési tételkeret alsó határához közeli időtartamot megszabva – öt-, illetve tizenegy évi szabadságvesztésre ítélték. Az egyezmény 7. cikkére hivatkozással előterjesztett kérelmük lényege az volt, hogy elítélésükre a 2003-as büntető törvénykönyv, nem pedig a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság 1976-os, az elkövetéskor hatályban volt büntető törvénykönyvének rendelkezései alapján került sor. Bár az elkövetett bűncselekményeket mindkét törvénykönyv büntetni rendelte, a kiszabható büntetési tételek alsó határát az 1976-os törvénykönyv alacsonyabban húzta meg. E szerint az első kérelmező öt év helyett akár egy éves, a második kérelmező tizenegy év helyett akár ötéves szabadságvesztés büntetést is kaphatott volna a korábbi törvény alapján. Mivel valóban fennállt az elméleti lehetősége annak, hogy a későbbi törvény visszaható hatályú alkalmazása hátrányos következménnyel járt a panaszosok számára, és nem volt megállapítható, hogy a súlyosabb büntetés kiszabásával szemben hatékony biztosítékok álltak volna rendelkezésükre, az EJEB Nagykamarája megállapította az egyezmény 7. cikkének sérelmét. Leszögezte mindazonáltal, hogy a későbbi büntetőtörvény visszaható hatályú alkalmazása önmagában nem sérti az egyezményt, minden esetben szükséges az ügyek egyedi körülményeinek feltárása. Megállapította továbbá, hogy a 7. cikk második bekezdésében foglalt szabállyal az egyezmény megalkotói nem kívántak a civilizált nemzetek által elismert általános jogelvek szerinti bűncselekmények megbüntetésére kapcsán teljes körű kivételt tenni a *nulla poena sine*

21 *Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina* [GC], nos. 2312/08 and 34179/08, ECHR 2013 (extracts).

lege és a visszaható hatály tilalmának első bekezdésben meghatározott elve alól; mindössze – az első bekezdéshez fűzött, a rendelkezés kontextusát megvilágító szabályként – lehetővé kívánták tenni a második világháború során elkövetett bűncselekmények megbüntetését.

A tulajdon védelme

Az Első kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke alá tartozó esetek közül figyelmet érdemel a *De Luca v. Italy*-ügy,²² amelyben az EJEB-nek első ízben volt alkalmja állást foglalni arról, hogy sérti-e az egyezményt, ha egy csődbe jutott önkormányzattól a panaszos a (jogerős bírósági határozat alapján járó) követelését nem tudja teljes egészében behajtani, mindössze annak nyolcvanszázalékos megtérítésére kap ígéretet. Az EJEB álláspontja szerint az önkormányzat – mint az állam egyik szerve – nem hivatkozhat sikerrel szűkös anyagi helyzetére, hanem helyt kell állnia kötelezettségeinek teljes összegéért. A tartozás behajthatatlansága tehát sérti a panaszos tulajdonának védelméhez fűződő jogát. Ezenfelül a végrehajtás elhúzódó sikertelensége a 6. cikkbe is ütközik.

Az Európai Unió jogát érintő ügyek

A *Povse v. Austria*-ügyben²³ az EJEB először foglalkozott olyan ügygel, amelyben az Európai Unió valamely tagállamának a Brüsszel IIa rendelet²⁴ alapján mérlegelés nélkül kellett végrehajtania egy másik tagállam hatósága által hozott, a gyermek visszavételére vonatkozó határozatot. A panaszosok ugyanis egy szülői kapcsolattartási és felügyeleti jogot érintő ügyben az egyezmény 8. cikkére hivatkozva azt sérelmezték, hogy az osztrák bíróság csak végrehajtotta a megkereső olasz bíróság határozatát anélkül, hogy vizsgálta volna: milyen komoly hátrányokkal járna a gyermek Olaszországba vitele és elszakítása édesanyjától. Az EJEB megerősítette a Bosphorus-ügyben hozott határozatát, megállapítva: az osztrák bíróság megalapozottan vélelmezhetette, hogy a rendelet alkalmazása nem ütközik az egyezménybe, hiszen az Európai Unió jogrendje az alapvető emberi jogokat az egyezmény rendszeréhez hasonló védelemben részesíti. A vélelem helytállóságát az adott ügy vonatkozásában a panaszosoknak nem sikerült megdönteniük. (E körben az EJEB figyelembe vette, hogy a panaszosok által előadott kifogásokat az olasz bíróság megfelelően megvizsgálta, az osztrák bíróság pedig a rendelet alkalmazásával kapcsolatban előzetes döntéshozatali eljárást is kezdeményezett.) Az EJEB az ügyet megkülönböztette a *Michaud*-ügytől, amely irányelvi szabályozás végrehajtásával volt kapcsolatos, és ezért a tagállamnak bizo-

²² *De Luca v. Italy*, no. 43870/04, 24 September 2013.

²³ *Povse v. Austria* (dec.), no. 3890/11, 18 June 2013.

²⁴ A tanács 2201/2003/EK-rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK-rendelet hatályon kívül helyezéséről.

nyos mozgásteret engedett. A fenti okoknál fogva az EJEB a kérelmet nyilvánvalóan alaptalannak, ezért elfogadhatatlannak minősítette.

Az internetes honlapok üzemeltetőinek a honlapon megjelenő hozzászólásokért való felelőssége volt a tárgya a *Delfi AS v. Estonia*-ügynek.²⁵ A Delfi (Észtország egyik legnagyobb internetes hírportálja) oldalán az egyes cikkek olvasói anonim módon és előzetes regisztráció nélkül fűzhettek megjegyzéseket az oldalon közzétett cikkekhez. A honlap üzemeltetőjét a hazai bíróságok az oldalon harmadik személyek által anonim módon közzétett sértő kommentek miatt személyhez fűződő jogok megsértése miatti perben 320 euró kártérítés megfizetésére kötelezték. A perben a hírportál sikertelenül hivatkozott arra, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló 2000/31/EK parlamenti és tanácsi irányelv értelmében ő csak közvetítő szolgáltatónak minősül a kommentek tekintetében, így felelőssége is korlátozott. Hazai elmarasztalását követően a portál az egyezmény 10. cikkében foglalt véleménynyilvánítási szabadságának megsértésére hivatkozva az EJEB-hez fordult. Az EJEB a jogértelmezési kérdésben közvetlenül nem foglalt állást, az irányadó jogszabályok értelmezését a hazai bíróságokra tartozó feladatnak tekintette. Megállapította viszont, hogy az egyezmény értelmében a hírportálra kirótt szankció a véleménynyilvánítási szabadság igazolható és arányos korlátozásának minősült, ezért nem sérült a panaszos 10. cikkben rögzített joga. E következtetésének kialakításakor az EJEB figyelembe vette, hogy a panaszosnak üzleti érdeke fűződött a cikkek minél nagyobb mértékű kommenteléséhez, s hogy e megjegyzések felett módja volt bizonyos ellenőrzést gyakorolni. A hír, amelynek kapcsán a perbeli komment született, élénk közérdeklődésre számot tartó, vitatott téma volt, számítani lehetett tehát a perbelihez hasonló megjegyzésekre. Ezért a panaszostól elvárható lett volna, hogy ezeket megelőző jelleggel figyelemmel kísérje. A személyhez fűződő jogaikban megsértett harmadik személyek védelmének ugyanis nem kielégítő eszköze a felhasználók által beírt szavakon alapuló előzetes automata szűrés és a komment értesítés utáni eltávolítása. Továbbá nem volt reális esélye annak, hogy magát az anonim hozzászólást jegyző harmadik személyt lehessen felelőségre vonni, és a marasztalási összeg sem volt túlzó.

Figyelmet érdemel, hogy egy rendkívül hasonló tényállású magyar ügyben a Kúria szintén elmarasztalta egy honlap üzemeltetőjét a honlapon harmadik személy által elhelyezett hozzászólás miatt. A szolgáltató a felülvizsgálati eljárásban hozott ítélet ellen alkotmányjogi panasszal élt, az ügy IV/00005/2013-as számon van folyamatban az Alkotmánybíróság előtt.

²⁵ *Delfi AS v. Estonia*, no. 64569/09, 10 October 2013.